

AI och medvetandet

Människans förståelse och meningsskapande sker i en kombination av komplicerade (del)strukturer och komplexa sammanhang. I de senare förekommer ständigt oförutsägarheter av olika slag. Förståelse kräver normalt kontextuell konkretion, vilket bland annat innebär att människor använder sina sinnen för att förstå såväl omgivningen som sina egna känslor. Sinnena utgör grunden för medvetandet, och det omedvetna, och utgör därmed grunden för såväl intelligens, skapandet av gemensam förståelse som handlingar i världen. De senare fenomenen är centrala för människors samhällen, existens och sociala liv.

Förutom organiserandet av komplicerade strukturer involverar mänsklig intelligens alltså komplexa förmågor att tolka vagheter, obestämdheter och val i enskilda situationer.

Traditionell AI bygger på komplicerade, strukturella teorier och modeller, som utvecklats huvudsakligen i gränsområdena mellan datalogi och kognitionsvetenskap. Man har använt stora datamängder för att skapa definitioner, algoritmer och härledningar som tar föga hänsyn till de unika komplexa sammanhangen i mänskligt liv. Utvecklarna arbetar i stället med abstrakta kategorier och sannolikhetsbedömningar. AI är bra på att härma vissa av människors prestationer, men förstår inte vad som produceras.

Det som idag kallas forskning inom komplexa system visar på att det kan finnas icke-binära och oväntade interaktioner mellan olika delar av ett stort system, men detta innebär något annat än levande varelsers förståelse av komplexiteter och otydligheter i omvärlden.

Inom humanistiska, samhällsvetenskapliga och konstnärliga områden måste man arbeta med att beskriva och om möjligt förklara även fenomenen i människors livssammanhang, inte enbart inom ett slutet system. Många av dessa, såsom moral, tillit, värderingar, medvetande, självinsikt, empati, ideologier, känslor, drömmar, illusioner och upplevelser, saknar direkta motsvarigheter inom den enorma datamängd som redan finns inom systemet, vilket ju i grunden är skapat av människor.

Vi är oroad för den framtida samhällsutvecklingen i datorsammanhang, inte på grund av att AI skulle kunna hota eller härma den mänskliga existensen eller intelligensen, utan för den allmänna digitaliseringens möjligheter att otroligt snabbt generera och sprida falska texter, bilder och musik, som kan förefalla tillförlitliga och stilistiskt normala. Vi måste lära oss att, kanske genom ytterligare teknologiska framsteg, granska, identifiera och kritisera misstänkta produkter. Skolan, journalister och andra har redan börjat brottas med dessa problem. Världen är full av så kallade alternativa verkligheter, "trollfabriker", halvsanningar och rena lögnar, olika extrema rörelsers försöka att vilseleda och *skapa osäkerhet*. Även i detta sammanhang kan humaniora, samhällsvetenskap och konst spela stor roll som kunskapskälla.

Bo Göranson, Prof em i yrkeskunnande och teknologi, KTH

Ingela Josefson, Prof i praktisk kunskap, tidigare rektor vid Södertörns högskola

Per Linell, Prof em i språk, kultur och kommunikation, Linköpings och Göteborgs universitet

Kerstin Norén, Prof em i svenska språket, Göteborgs universitet

